

The Aspects of Contemporary Scientific Research that Encompass Both Theoretical and Practical Components. VI INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE: тези доповіді. Venice, Italy, January 10-12, 2024.C.29-32. URL: <http://www.isu-conference.com>

ПОТЕНЦІАЛ «МІСЬКИХ ПОРОЖНЕЧ» МІСТА ХАРКІВ, РОЗГЛЯНУТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КОНЦЕПЦІЇ URBAN VOIDS

Колесников О. Є.,

Старший викладач Кафедри архітектури

Харківська державна академія дизайну і мистецтв, Харків

Божко К. В.

аспірант

Kyrylo.Bozhko@kname.edu.ua

Харківський національний університет міського господарства ім О. М. Бекетова,
Харків.

Маймескул О.

Викладач

Харківський національний університет міського господарства ім О. М.
Бекетова, Харків.

Актуальність. На тілі великих міст в результаті економічних, демографічний, соціальних процесів з'являються території, що частково або повністю позбавлені функції, забудови. На жаль, в ситуації, що скалася в країні, Харківській області та місті Харків, кількість подібних територій в місті буде збільшуватись: нові території, позбавлені функції та забудови будуть утворюватися через банкрутство підприємств, руйнацію будівель та споруд в результаті бойових дій. Для вирішення ситуації, що склалася, необхідним є зміна парадигми розвитку міста, що буде ґрунтуватися на нових концепціях дослідження тіла міста. Однією з гіпотез, яку було розглянуто, є думка, що проектувати та управляти містом можливо через міські порожнечі (urban voids).

Urban voids. Концепція «urban voids» є інструментом дослідження міської тканини, яку застосовують дослідники з різних країн світу. Детально історію концепції, її витоки прослідкувала у своїй статті А. Плути: передумовою появи концепції були негативні явища на тілі міста, у певній породжені діяльністю архітекторів-функціоналістів. Поняття «urban void» застосувала по відношенню до ділянок міста, що занепадають, вперше Дж. Джейкобс, а зміст поняття визначив Р. Транчик у своєму дослідженні «Finding lost space» в 1986 році [1]. В роботі автор розглянув занедбані ділянки американських міст, породжені функціоналістичним підходом до проектування, опираючись на праці Р. Вентурі. Зміст терміну urban

voids є предметом дискусій: до синонімів терміну відносять «незаселені території», «території, що відчужені від міста». Транчик визначає пустоти як «негативні, порожні та позбавлені людської взаємодії. Зазвичай це відбувається вздовж залізниць, околиць житлових районів, слаборозвинених доріг, занедбаних військових суден та занедбаних промислових районів»[2], на думку К. Лінча «пустоти» є ділянками, що покинуті, та не використовуються, значна частина авторів погоджуються та продовжують думку Лінча та Транчика, додаючи відсутність цих територій у образі міста, відсутність естетичних якостей, ідентичності, здатність розділяти міську тканину на частини. Свій внесок зробили практикуючі архітектори, такі як Р. Кулхас, С. Сільверстін, де Сола-Моралес і Рубіо, що посилили семантичну та семіотичну складову концепції, збагативши теорію своїми текстами, основаними на творчих методах. Зробивши огляд літератури, вдається визначити методику та декілька типологій urban voids, основаних на результатах дослідження міської тканини. На думку групи дослідників та чолі з О. М. Харшемом (Каїр, Єгипет) під міськими порожнечами слід розуміти буферні території (на прикладі Міста 6 Жовтня): пустелі, паркінги та занепадаючі зелені зони, що розділяють житлові зони та великі магістралі. ділянки вздовж доріг[3]. Кушва Н. та Раті К. виділяють інфраструктурні, планувальні, функціональні та географічні «пустоти»[4]. З ними погоджується Касарабада Д., фіксуючи на прикладі Мальме (Швеція) у якості «пустот» залізничні шляхи та територія вздовж них; паркінги; окраїни гаваней (морський порт Мальме) та виробничі території. У дисертації одним з методів дослідження було опитування архітекторів та працівників муніципалітету; роботи з інтеграції цих ділянок міста автор запропонував виконуючи Принципи сталого розвитку ООН до 2030 року [5]. Таким чином, типологія urban voids є у певній мірі індивідуальною для кожного міста, оскільки кожне місто має індивідуальну історію розвитку міської тканини. Основними засобами дослідження є: картографування, аналіз, опис, типологізація, класифікація, що у більшості випадків робиться за походженням urban voids.

Харків. Об'єднання небайдужих до майбутнього міста архітекторів, дослідників, урбаністів Відкритий інститут Харкова (з дата громадське об'єднання) у період з осені 2022 року та протягом 2023 року зробив спробу розробити стратегію розвитку міста. Різні команди, що входять до ВІХ, самостійно розробляли різні проектні стратегії. Одна з них ґрунтувалась на гіпотезі, що urban voids слід розглядати не як недолік, а як простір для нових можливостей. Для розробки стратегії було проведено дослідження тіла міста з метою виявлення urban voids, проведення класифікації, визначення небезпечних факторів та потенціалу.

В результаті проведеного дослідження вдалось зробити мапу urban voids Харкова, визначити їх частку у площі міста, зробити типологію. Вдається виявити класифікацію за походженням:

- Природні (водні об'єкти та об'єкту ландшафту);
- Антропогенні (просторові) промислові, транспортні, складські, житлові, інші);

- Соціокультурні (не просторові) світоглядні, правові, управлінські, тощо).

Класифікацію також можна доповнити додатковими даними: рівень небезпеки (злочинність), наявність пам'яток історії та архітектури, рівень екологічного забруднення. Серед urban voids Харкова природнього походження вдалось відмітити Карповський сад, безліч малих річок та каскадів озер-водосховищ, що, нажаль, занепадають, а їх потенціал, як у Карповського саду, не розкрито. Серед антропогенних об'єктів, що занепадають, вдалося виявити пам'ятки архітектури, такі як будівлі заводу Бергенгейма, фабрика Кромського, Канатний завод, тощо, що мають велику цінність та потенціал, який поступово втрачається з руйнуванням цих споруд. Крім просторових також були виділені не просторові, нематеріальні, пустоти, під якими слід розуміти «идентичночтні ями» (згідно з Б. Черкесом) або розриви безперервності (згідно з Ж. Деррідою), які з'являлись протягом розвитку міста (це тема потребує детального дослідження).

Було виконано картографування urban voids та порівняння з іншими територіями міста (рис. 1), що зайняті багатоповерховою та малоповерховою забудовою (що були обрані як найбільш важливі каркаси міста, що легше виділити) дозволяє визначити кількісні показники (urban voids займають 20% всей всій території міста – 70 км² з загальних 350 км²).

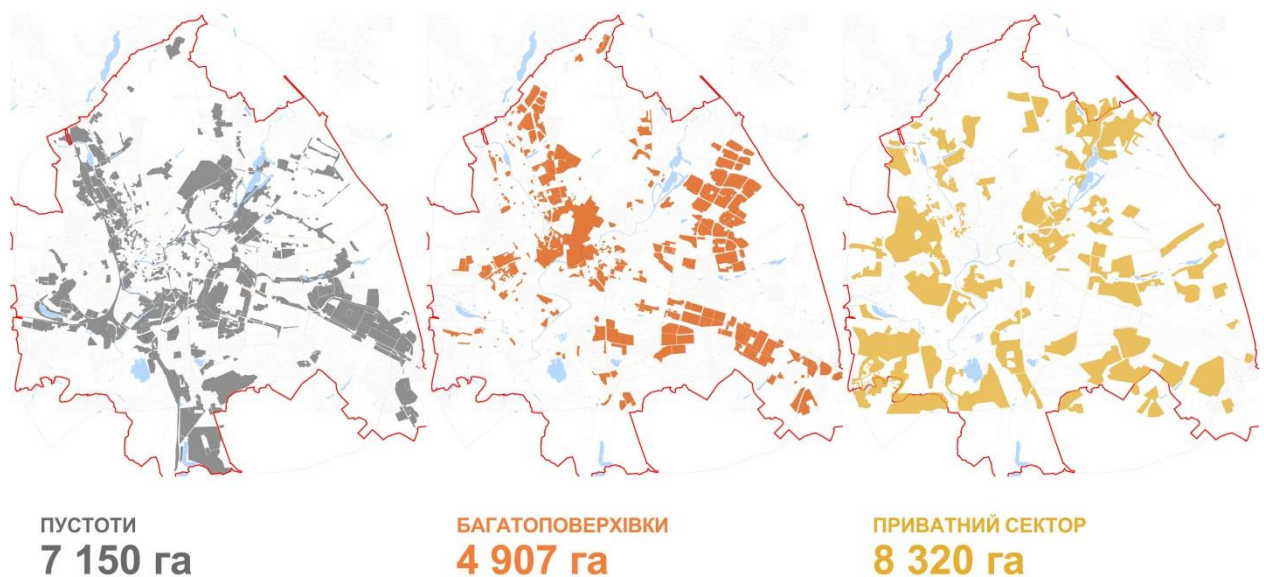

Рис. 1. Порожнечі Харкова

Крім кількісних показників картографування urban voids дало можливість визначити розташування цих порожнеч відносно важливих каркасів міста — транспортного, зеленого каркасів та історичного центру міста. Викладені схеми продемонстрували, що urban voids займають стратегічно важливі місця в структурі міста (рис. 2). На схемі, що демонструє близькість розташування urban voids до центру міста (рис. 2, схема зліва) вдається виділити історичний район Іванівка, що знаходиться на сході від площі Свободи відстані приблизно 1.5 кілометрів. Суттєва частина ділянок знаходиться вздовж ліній метро (рис. 2, схема у центрі), яке

забезпечує достатню транспорту доступність, що позитивним фактором при реалізації проєктів. На жаль, до urban voids Харкова можна віднести деякі рекреаційні зони, що занепадають, як було сказано вище, вони мають нерозкритий потенціал та дотикаються до промислових зон міста (рис. 2, схема справа).

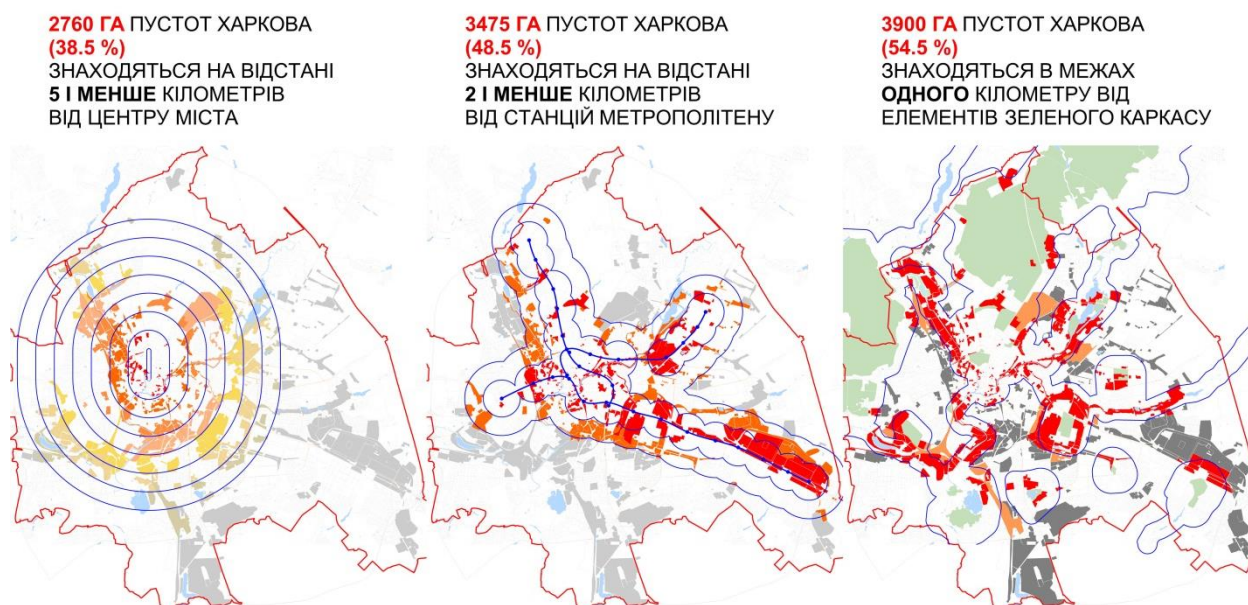

Рис. 2. Розташування порожнеч відносно каркасів міста.

Це не стало несподіванкою для архітекторів та спеціалістів, що займаються проблемами міста. Але запропонована на цих схемах акцентована проблема urban voids міста Харків приводить до розуміння цих порожнеч як важливого ресурсу міста, що може бути використаний для його розвитку. А також як поле діяльності групи ВІХу — як ділянка для досліджень та проєктних пропозицій.

Висновки. Каркас urban voids промислової та складської зони Харкова має великий потенціал. Urban voids Харкова, що за рахунок свого розміщення (близькості до історичного центру, магістралей міста), відсутності або угасання функції, деградації або відсутності забудови, слабого адміністрування urban voids можуть бути використані як ділянки експериментального та тимчасового використання (як пропонує А. Плути), направленою на пошук нових форм діяльності. Працюючи з таким неочевидним ресурсом як міські порожнечі, наша група притримується та розробляє гіпотезу, що можливо розбудовувати та проводити корекцію міста через urban voids, розглядаючи їх як можливості для розвитку міста.

Список використаних джерел:

1. Agata Pluta. Urban void as a potential of the contemporary city development. Biblioteka regionalisty, 2017, nr 17, pp. 95-103. DOI:10.15611/br.2017.1.09
2. Trancik R., Finding lost space, Van Nostrand Reinhold. New York, 1986, 254 p.
3. Hashem, O.M., Wahba, S.M.E. & Nasr-Eldin, T.I. Urban voids: identifying and optimizing urban voids potential as a revitalization source in enhancing developing countries' city income. J. Eng. Appl. Sci. 2022, 69, 6.

URL: <https://jeas.springeropen.com/articles/10.1186/s44147-021-00053-5>

4. Kushwah, N., and Rathi, K. Urban voids—reclaiming urban space. *Int. J. Adv. Res. Ideas Innov.*, 2017, Tech. 3 (1), pp. 196–203.
5. Kasarabada D. Urban Leftovers-Identifying and Harnessing their potential for the Agenda 2030 in Malmö. 2020. 155 p.